

Δομικά Γνωρίσματα της παιδαγωγικής διαδικασίας

Βασικές προϋποθέσεις της
παιδαγωγικής διαδικασίας

Φαινομενολογική προσέγγιση της παιδαγωγικής διαδικασίας

Κατά τρόπο απλό και αυθεντικό ...
στη σχέση μητέρας και παιδιού...

Βασικές διαπιστώσεις...

1. Πρόκειται για αμφίδρομη διαπροσωπική σχέση και επικοινωνία ανάμεσα σε έναν «παιδαγωγό» και έναν «παιδαγωγούμενο».
2. Οι σχέσεις δεν έχουν περιστασιακό και επιφανειακό χαρακτήρα που γνωρίζουμε από την απλή καθημερινή επαφή μεταξύ των ανθρώπων.

Βασικές διαπιστώσεις...

- 3.** Οι σχέσεις έχουν ιδιότητες μιας μονιμότερης σε διάρκεια και συναισθηματικά χρωματισμένης (με ενδιαφέρον, αγάπη, εμπιστοσύνη) επικοινωνίας.
- 4.** Ο παιδαγωγός επωμίζεται την ευθύνη για τον καθορισμό των στόχων, των μεθόδων και των μέσων αγωγής.

Βασικές διαπιστώσεις...

- 5.** Ο παιδαγωγός ενσαρκώνει αυτό που αυθόρμητα επιδιώκει ο μαθητής.
- 6.** Επιδιώκεται ή προκύπτει εξ αποτελέσματος η διαμόρφωση, σταθεροποίηση ή αλλαγή της συμπεριφοράς.

Βασικές διαπιστώσεις...

- 7. Διεξάγεται πάντα σε συγκεκριμένο κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο.**
- 8. Επιχειρείται σύνθεση ανάμεσα στις πεποιθήσεις της παλιάς και της νέας γενιάς.**

Βασικές διαπιστώσεις...

- 9.** Επιδιώκεται δυναμικός συνδυασμός των απόψεων, των ορίων και των αιτημάτων του κοινωνικού συνόλου και των αναγκών του ατόμου.
- 10.** Επιδιώκεται δυναμική συνέχεια ανάμεσα στο παρελθόν, το παρόν ή το μέλλον και όλη η πορεία του παιδαγωγικού φαινομένου ισορροπεί ανάμεσα στο «δέον» και το «είναι».

Συμπέρασμα...

Η παιδαγωγική διαδικασία αποτελεί ένα φαινόμενο κοινωνικής αλληλεπίδρασης με διαλογική, τελεολογική και διαλεκτική δομή.

Παράδειγμα 1

Σωκρατική σχέση «δασκάλου – μαθητή»

- Ερώτημα: πως μπορεί ο άνθρωπος να ανταποκριθεί στο βαθύτερο νόημα της ζωής;
- Απάντηση: Με την επικράτηση του λογικού πάνω στο «θυμοειδές» και «επιθυμητικό»: Δρόμος της αρετής.

Σωκρατική Μέθοδος

Μαιευτική τέχνη – Α' φάση

- ❖ Ο δάσκαλος προσποιείται ότι δεν γνωρίζει.
- ❖ Ειρωνεία.
- ❖ Προκαλεί το μαθητή να εκφράσει τις δικές του απόψεις.

Σωκρατική Μέθοδος

Μαιευτική τέχνη – Β' φάση

- ❖ Αρχίζει ο έλεγχος.
- ❖ Συνειδητοποιεί ο μαθητής σταδιακά την άγνοιά του.
- ❖ Μεταφέρεται σε κατάσταση «απορίας». (Αποκτά κίνητρα μάθησης)

Σωκρατική Μέθοδος

Μαιευτική τέχνη – Γ' φάση

- ❖ «Εκμαίευση» της νέας γνώσης.
- ❖ Από τη γνώμη στη γνώση.
- ❖ Στη συνειδητοποίηση των εννοιών.
- ❖ Στην ορθή πράξη.

Ὅποιος γνωρίζει το καλό ενεργεί ανάλογα...

«ουδείς ἐκών κακός»

Πλατωνική θεωρία της ανάμνησης

- ❖ Ο δάσκαλος δεν δίνει έτοιμες αλήθειες στο μαθητή.
- ❖ Δημιουργεί – με κατάλληλα ερεθίσματα- ανησυχίες και κάνει το μαθητή να αναζητεί ο ίδιος τη λύση.

Σύγχρονη θεωρία κινήτρων. Μέθοδος προβληματισμού

Παράδειγμα 2

Pestalozzi - Ηθική τελειότητα του παιδιού

❖ Στάδιο 1ο:

Επιδιώκεται η διαμόρφωση ηθικής συνείδησης.

❖ Στάδιο 2ο:

Ξεπέρασμα των αδυναμιών και αφοσίωση στις αξίες.

❖ Στάδιο 3ο:

Διαμόρφωση σωστής εικόνας για τα ηθικά καθήκοντα μέσα στο κοινωνικό σύνολο.

Παράδειγμα 3

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του παιδαγωγικού φαινομένου σύμφωνα με τον Nohl

- ❖ Πρόκειται για μια συναισθηματική σχέση του «παιδαγωγικού ζεύγους».
- ❖ Η παιδαγωγική σχέση τίθεται σε λειτουργία από την πρόθεση του παιδαγωγού να επιδιώξει το «καλό του παιδιού».
- ❖ Η δράση του παιδαγωγού στοχεύει στην παρούσα κατάσταση αλλά και στις μελλοντικές ανάγκες του παιδιού.

Παράδειγμα 4

Ciesecke: Πρόκληση μάθησης

- ❖ Ο ενήλικας απλά υποβοηθά το παιδί μα εξελιχθεί μέσα από τη μάθηση.
- ❖ Δεν υπάρχει σωστή αλλά κατάλληλη παιδαγωγική ενέργεια.
- ❖ Η παιδαγωγική διαδικασία είναι συνδεδεμένη με κοινωνικούς θεσμούς.

Παιδαγωγικό ζεύγος (Σχολή Dilthey)

- ❖ «Αυθεντία του παιδαγωγού».
- ❖ «Το Μορφώσιμο του τροφίμου».

Τονίζεται η διαλογική δομή της παιδαγωγικής διαδικασίας

Τι σημαίνει αυθεντία;

- ✓ Αναμφισβήτητο και ανεξέλεγκτο κύρος του παιδαγωγού σε όλες τις δραστηριότητές του.
- ✓ Πλήρη υπακοή στις υποδείξεις και τις αξιώσεις.
- ✓ Αγάπη από απόσταση από τη μεριά του δασκάλου.
- ✓ Απόλυτος σεβασμός ή και φόβος από τη μεριά του μαθητή.

Τι σημαίνει «μορφώσιμο του τροφίμου»;

- ✓ Τον πρώτο ρόλο τον παίζουν οι κληρονομικές καταβολές.
- ✓ Η δεκτικότητα της γνώσης εξαρτάται από την κληρονομικότητα.
- ✓ Το περιβάλλον παίζει δευτερεύοντα ρόλο.

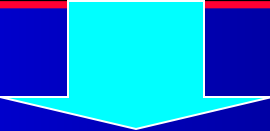

Η σύγχρονη παιδαγωγική αμφισβήτησε έντονα και τις δύο συνιστώσες του παιδαγωγικού ζεύγους

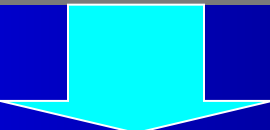
Από τη δεκαετία του '60 και μετά
άρχισε να αναπτύσσεται
ενδιαφέρουσα επιχειρηματολογία

Αμφισβήτηση της αυθεντίας του παιδαγωγού

Η αυθεντία θεωρείται γνώρισμα
ανελεύθερης και καταπιεστικής αγωγής.

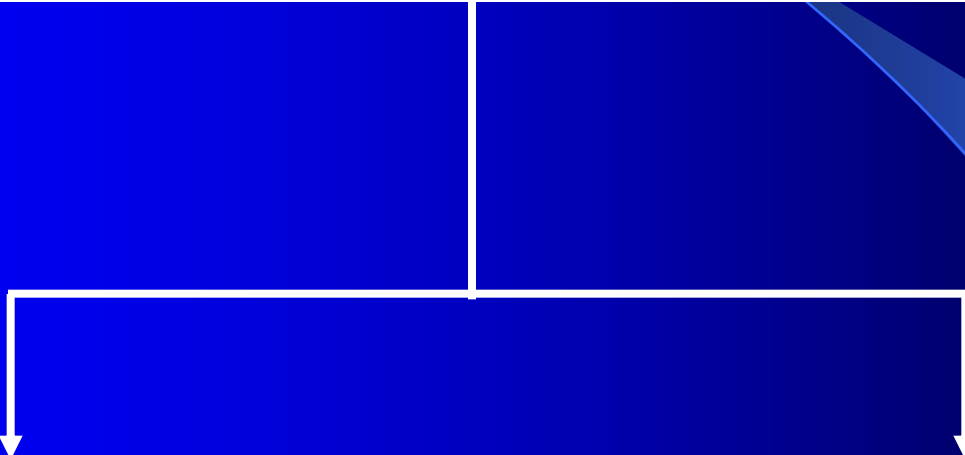

Η παιδαγωγική αυθεντία μπαίνει σε
φάση κρίσης

**Αναπτύσσεται το κίνημα της
αντιαυταρχικής αγωγής**

Εκφραστές του κινήματος της αντιαυταρχικής αγωγής

Παιδαγωγικό σύστημα Neil
Σχολείο Σάμερχιλ

Φοιτητικό κίνημα
Σχολή της Φρανκφούρτης

Παιδαγωγικό σύστημα Neil

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα

1. Βασίστηκε στις φυσιολατρικές αρχές του Rousseau και στην ψυχαναλυτική θεωρία του Freud.
2. Είχε στόχο τη μεγαλύτερη δυνατή ελευθερία του παιδιού καταργώντας την εξουσία του ενήλικα.
3. Το σχολείο πρέπει να είναι κατάλληλο για τα παιδιά και όχι τα παιδιά για το σχολείο.

Παιδαγωγικό σύστημα Neil

Αξιολόγηση

1. Επιδιώκει την ατομική «ευτυχία» και δεν ενδιαφέρεται για την κοινωνική ένταξη του παιδιού.
2. Το σχολείο του αποτελεί ένα αξιοπρόσεκτο και δημιουργικό πείραμα σε μια εξωπραγματική νησίδα της ζωής.
3. Απευθύνεται σε μια μικρού φάσματος κοινωνική και οικονομική τάξη.

Φοιτητικό κίνημα

Χαρακτηριστικά

1. Κοινωνική αλλαγή μέσα από τη διαδικασία της μάθησης και της αγωγής.
2. Η παιδαγωγική θεωρία θεμελιώθηκε σε Μαρξιστική βάση.
3. Η παιδαγωγική διαδικασία εντάσσεται στο εποικοδόμημα.
4. Φορείς της αλλαγής θεωρήθηκαν η εργατική τάξη, το φοιτητικό κίνημα και η διανόηση.

Φοιτητικό κίνημα

κριτική

1. Στην αγωγή δεν ισχύει η «αρχιμήδεια» αφετηρία. Η αγωγή στηρίζεται στην εμπειρία των προηγούμενων γενεών.
2. Καλλιεργήθηκε διάθεση αντιπαλότητας ανάμεσα στην παλαιά και νέα γενιά και δυσκολεύτηκε η επικοινωνία.
3. Η υπερβολική ενθάρρυνση παιδιών σχολικής ηλικίας τα οδήγησε να εκδηλώσουν ψυχολογικά επιζήμια σεξουαλική συμπεριφορά.

Μορφώσιμο του παιδιού

Δύο ακραίες απόψεις

1. Η πρώτη υποστηρίζει την παντοδυναμία των κληρονομικών παραγόντων.
2. Η δεύτερη πιστεύει στην παντοδυναμία των επιδράσεων του περιβάλλοντος.

Μορφώσιμο του παιδιού

Δύο ακραίες απόψεις

1. Στην πρώτη άποψη στηρίζεται το «μοντέλο κληρονομικότητας», όπου έτεινε η παραδοσιακή παιδαγωγική (σχολή Dilthey) μέχρι τη δεκαετία του '50.
2. Στη δεύτερη άποψη στηρίζεται το «μοντέλο περιβάλλοντος», που επικράτησε στη σύγχρονη παιδαγωγική, χωρίς να παραγνωρίζεται η συμμετοχή του γενετικού παράγοντα.

Μοντέλα έρευνας και ερμηνείας

Μοντέλο κληρονομικότητας

- Η κληρονομικότητα παίζει καθοριστικό ρόλο για τη διαμόρφωση του φαινοτύπου
- Σύμφωνα με τους φυσιοκράτες και τους ρομαντικούς με την αγωγή απλά αναπτύσσονται οι κληρονομικές καταβολές
- Στο μοντέλο αυτό ανάγονται απόψεις ρατσιστών.
- Στο μοντέλο αυτό στηρίζεται η θεωρία της διπολικής νοημοσύνης: θεωρητική νοημοσύνη και πρακτική νοημοσύνη.

Μοντέλα έρευνας και ερμηνείας

Μοντέλο περιβάλλοντος

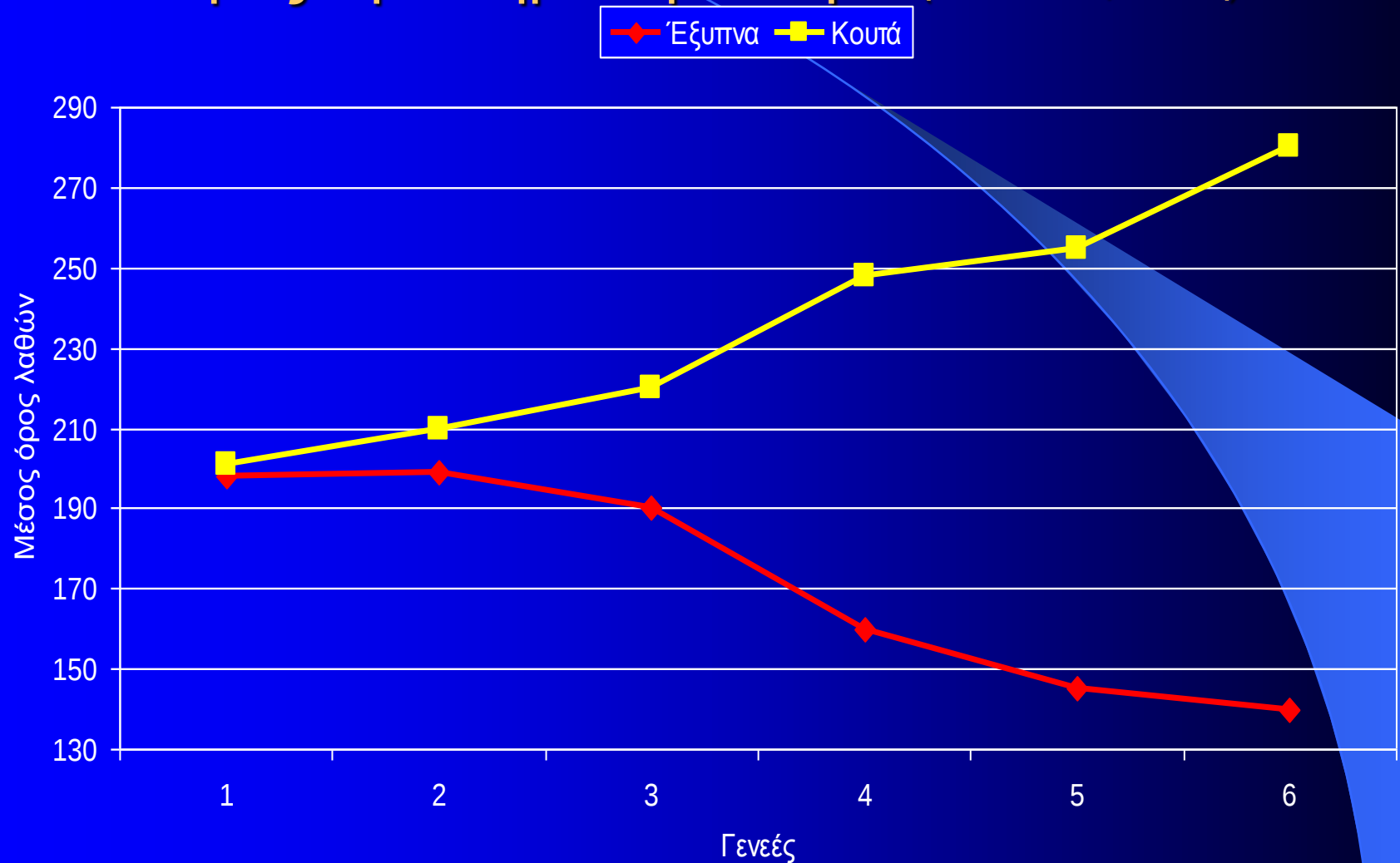
- Η αγωγή ανήκει στους περιβαλλοντικούς
- Τα τελευταία χρόνια αυτό το μοντέλο εμφανίζει μια σχετική υπεροχή με τη στήριξη των μιχεβιοριστών.
- Η εκπαιδευτική πολιτική πολλών χωρών επαναπροσδιορίστηκε με βάση αυτό το μοντέλο.

Μοντέλα έρευνας και ερμηνείας

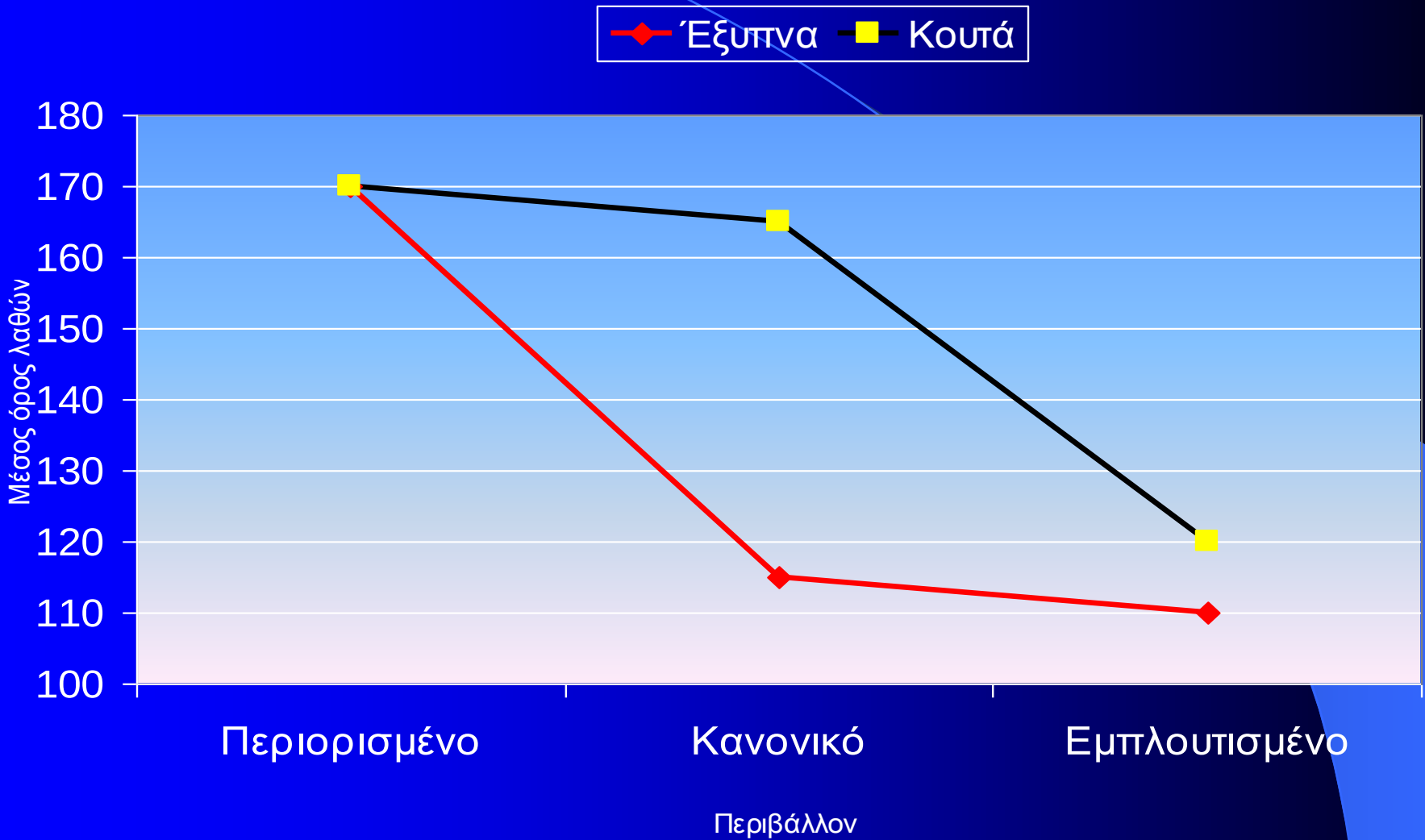
Μοντέλο αλληλεπίδρασης

- Κανένα χαρακτηριστικό του φαινοτύπου δεν πρέπει να αποδίδεται εξ ολοκλήρου στην κληρονομικότητα ή στο περιβάλλον
- Το περιβάλλον και η κληρονομικότητα είναι δύο αλληλεξαρτώμενοι και αλληλεπιδρόντες παράγοντες

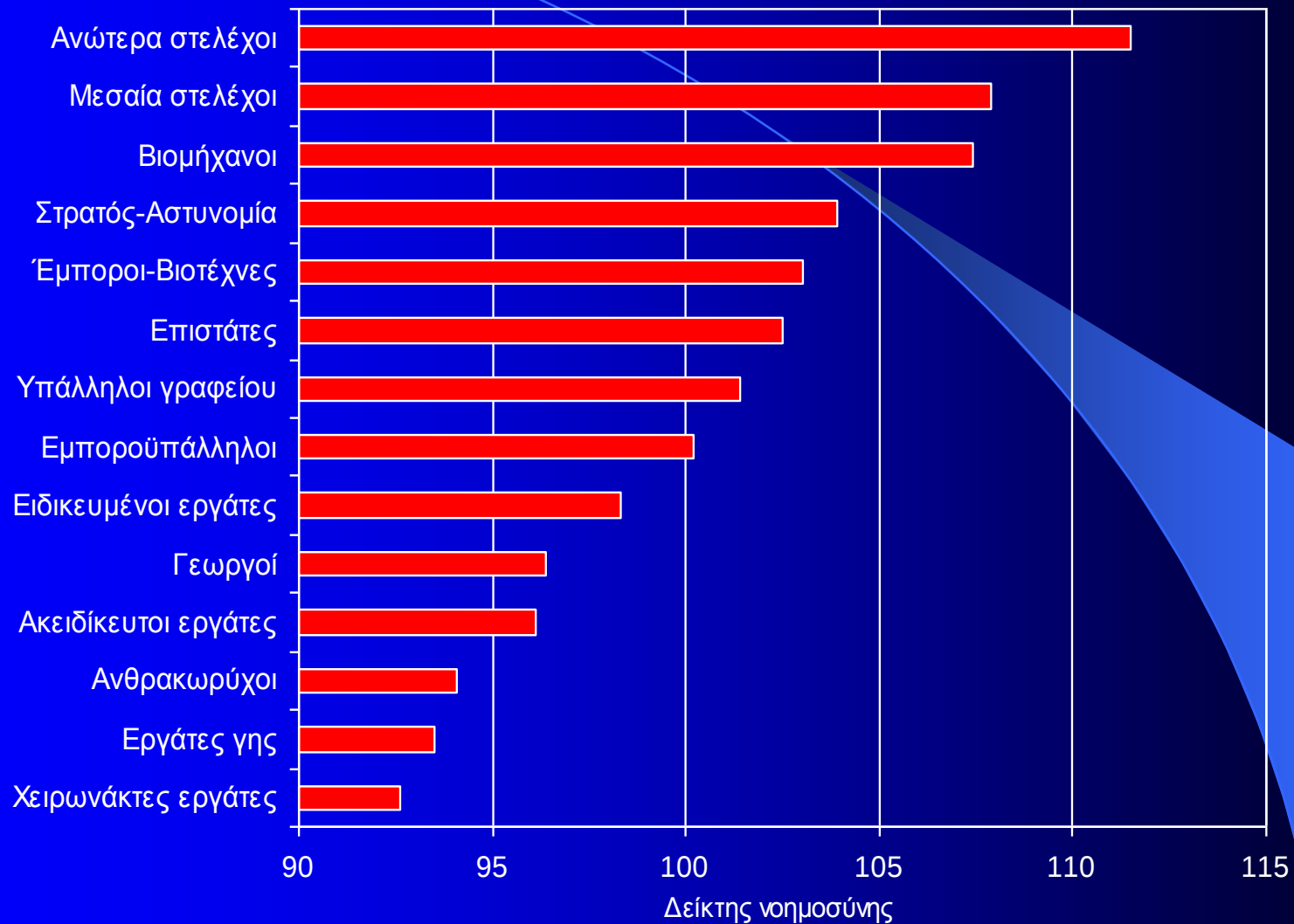
Διαφοροποίηση επιδόσεων πειραματόζων ως προς την κληρονομικότητα (Anastasi, 1958)

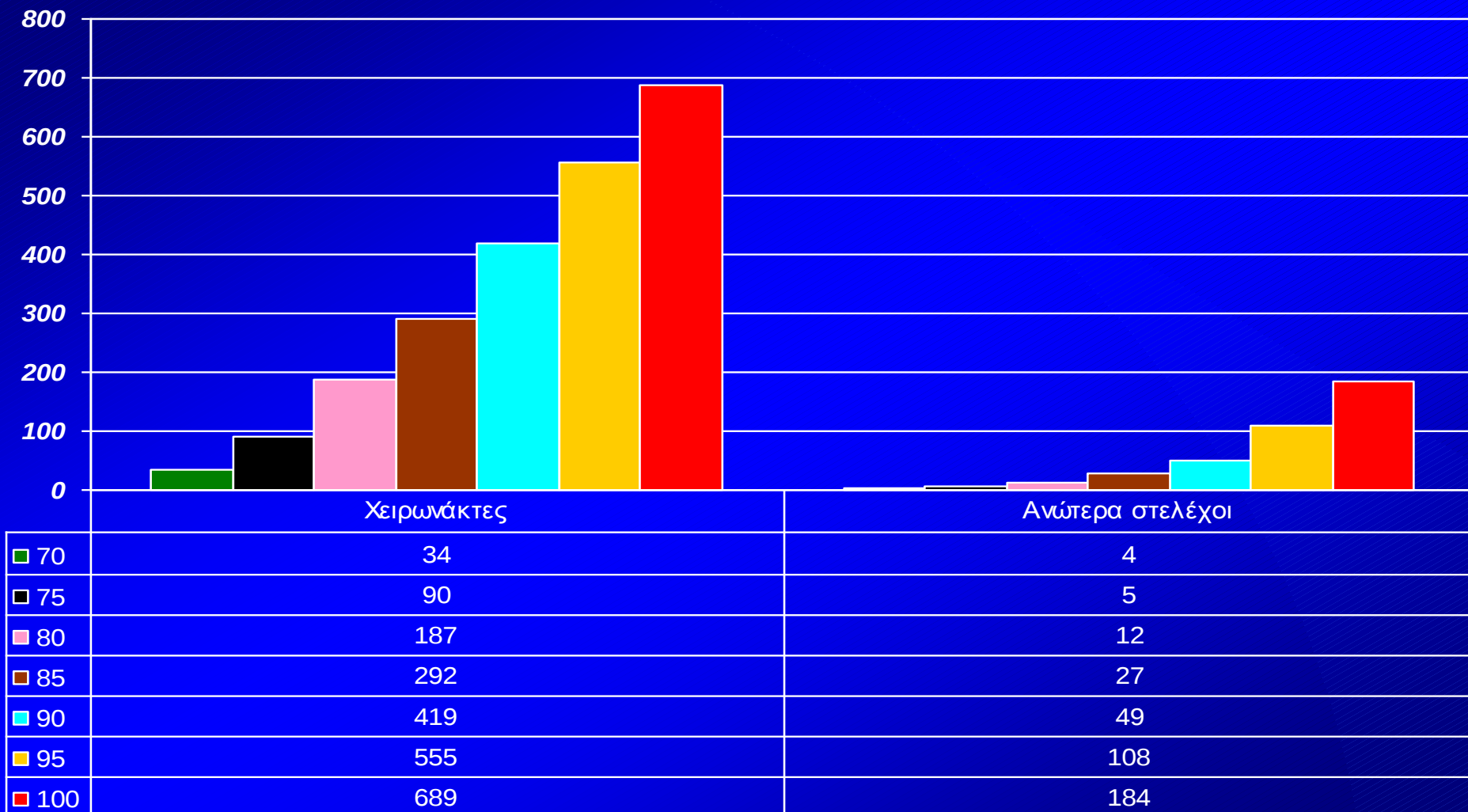
Αλληλεπίδραση κληρονομικότητας και περιβάλλοντος στην επίδοση πειραματόζωων (Wolf, 1971)

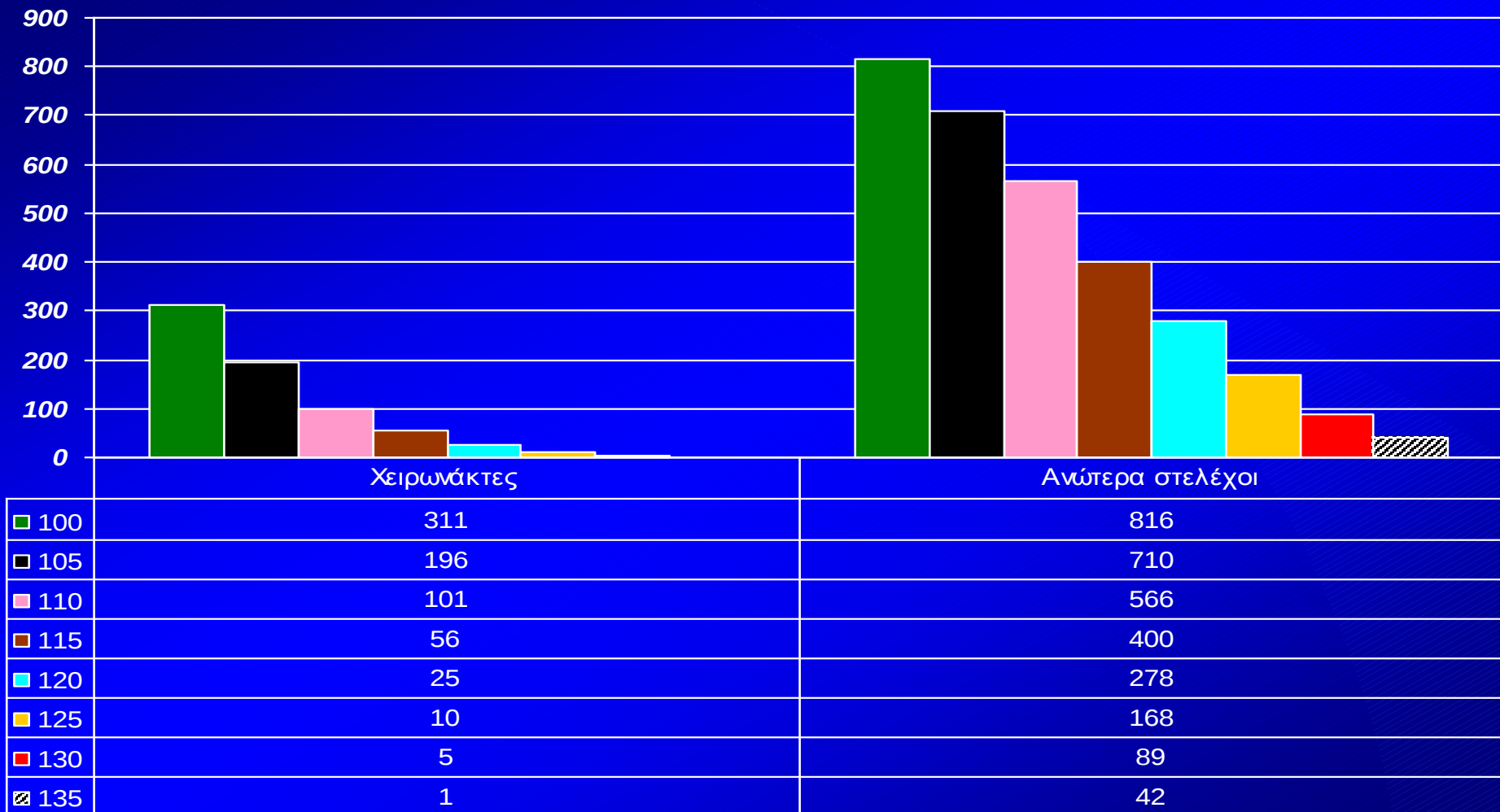
Σχέση του δείκτη νοημοσύνης με την κοινωνική τάξη

Η πιθανότητα για ένα παιδί χειρωνακτα να έχει ΔΝ κάτω από 100 είναι 689 ενώ για ένα ανώτερο στέλεχος είναι μόνο 184

Η πιθανότητα για ένα παιδί χειρώνακτα να έχει ΔΝ πάνω από 100 είναι 311 ενώ για ένα ανώτερο στέλεχος είναι 816

Συμπέρασμα

Σήμερα είναι αποδεκτή η άποψη ότι
η αγωγή εξαρτάται από την
αλληλεπίδραση των γενετικών και
περιβαλλοντικών παραγόντων

Η κληρονομικότητα ορίζει το περιβάλλον αποφασίζει....

Σχηματισμός της ανθρώπινης συμπεριφοράς και προσωπικότητας

Η προσωπικότητα και η συμπεριφορά του ανθρώπου ελέγχονται από το κληρονομημένο και το κεκτημένο πρόγραμμα

Μετάβαση από τις δύο ακραίες απόψεις στο μοντέλο της σύζευξης

- Μελέτη παιδιών που στερήθηκαν την αγωγή και μεγάλωσαν με τη φροντίδα ζώων.
- Ευρήματα από την έρευνα στα θετά παιδιά.
- Πορίσματα από έρευνα σε διδύμους.
- Εθνολογικές έρευνες.
- Έρευνα της συμπεριφοράς των ζώων.
- Ψυχαναλυτική μελέτη της παιδικής ηλικίας

Γενικό συμπέρασμα #1

Το παιδαγωγικό φαινόμενο είναι
καθοριστικό για την ανθρώπινη ύπαρξη.
Χωρίς αγωγή δεν είναι δυνατή η
επιβίωση του ανθρώπου

Γενικό συμπέρασμα #2

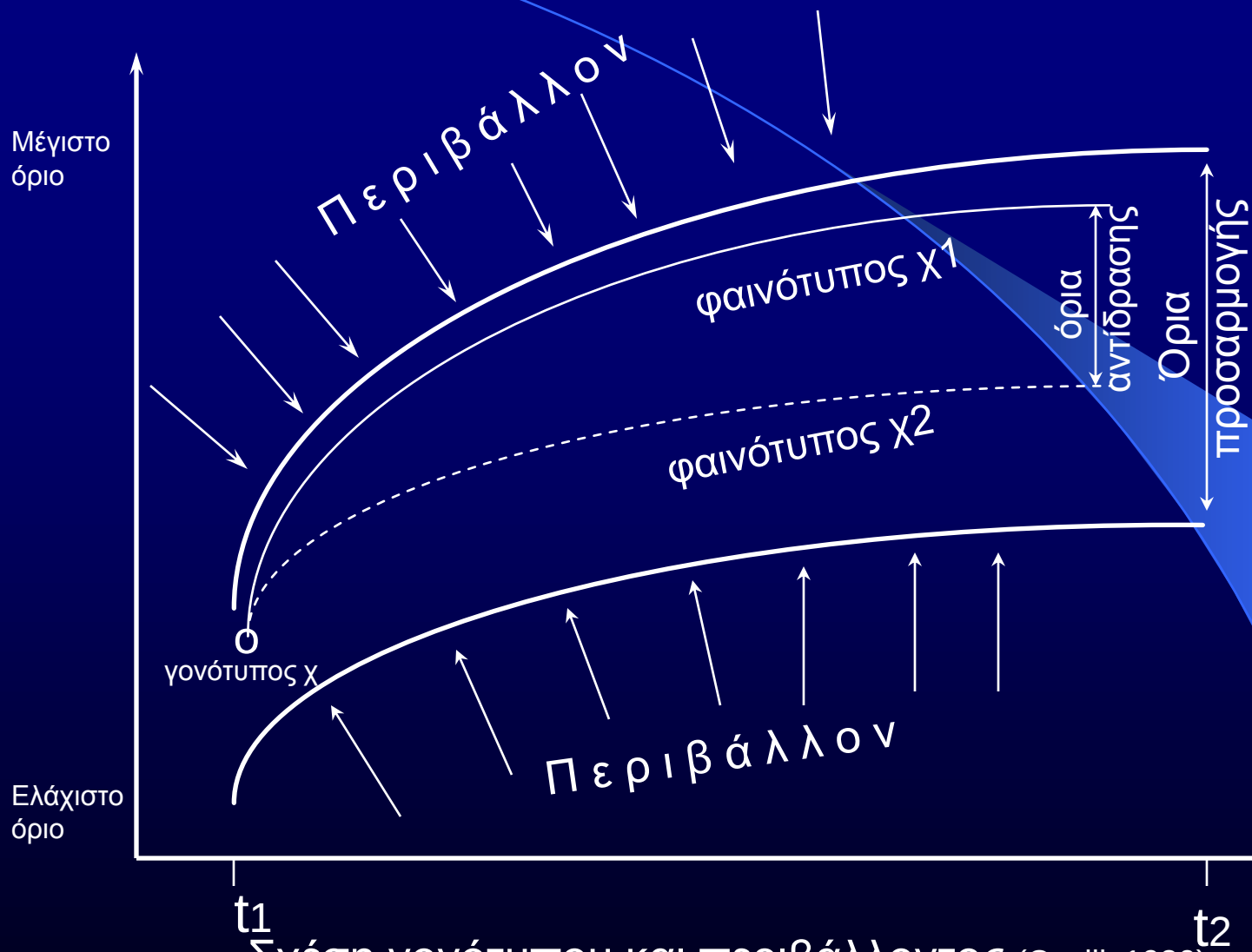
Η πρώιμη παιδική ηλικία έχει τη μεγαλύτερη βαρύτητα στην ψυχική εξέλιξη του ανθρώπου. Η δομή της συμπεριφοράς και της προσωπικότητας θεμελιώνεται στα πρώτα χρόνια της ζωής.

Γενικό συμπέρασμα #3

Η ανάπτυξη του ανθρώπου είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης της κληρονομικότητας και του περιβάλλοντος. Η κληρονομικότητα θέτει την «οριακή νόρμα». Η τελική ανάπτυξη των ικανοτήτων είναι έργο του περιβάλλοντος και της αγωγής

Γενικό συμπέρασμα #3

Η κληρονομικότητα ορίζει
το περιβάλλον αποφασίζει....

Σχέση γονότυπου και περιβάλλοντος (Ceslik 1980)

Γενικό συμπέρασμα #4

Η βαρύτητα των κληρονομικών και περιβαλλοντικών παραγόντων ποικίλει κατά τομείς της προσωπικότητας.

- Η σωματική και η «θυμική» πλευρά επηρεάζεται περισσότερο από την κληρονομικότητα απ' ότι η ψυχική.
- Η γλωσσική ικανότητα, η σχολική επίδοση, η κοινωνική και ηθική συμπεριφορά, οι στάσεις και τα ενδιαφέροντα επηρεάζονται περισσότερο από το περιβάλλον.

Τελικό συμπέρασμα

Ο δάσκαλος είναι ποιητής
του ανθρώπου...

Λιαντίνης